

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (tretji senat)

z dne 24. oktobra 2013*

„Državljanstvo Unije — Člena 20 PDEU in 21 PDEU — Pravica do prostega gibanja in prebivanja — Državljan države članice — Izobraževanje v drugi državi članici — Dodelitev pomoči za izobraževanje — Pogoj stalnega prebivališča — Kraj izobraževanja v državi prebivališča prosilca ali v sosednji državi — Omejena izjema — Posebne okoliščine prosilca“

V zadevi C-220/12,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Verwaltungsgericht Hannover (Nemčija) z odločbo z dne 20. aprila 2012, ki je prispela na Sodišče 11. maja 2012, v postopku

Andreas Ingemar Thiele Meneses

proti

Region Hannover,

SODIŠČE (tretji senat),

v sestavi M. Ilešič, predsednik senata, C. G. Fernlund, A. Ó Caoimh (poročevalec), sodnika, C. Toader, sodnica, in E. Jarašiūnas, sodnik,

generalna pravobranilka: E. Sharpston,

sodna tajnica: C. Strömholm, administratorica,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 21. marca 2013,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za A. I. Thieleja Menesesa R. Braun, odvetnik,
- za nemško vlado T. Henze in J. Möller, agenta,
- za dansko vlado C. Thorning, agent,
- za grško vlado G. Papagianni, agentka,
- za Evropsko komisijo V. Kreuzschatz in D. Roussanov, agenta,

* Jezik postopka: nemščina.

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalne pravobranilke, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago členov 20 PDEU in 21 PDEU.
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med A. I. Thielejem Menesesom, nemškim državljanom s prebivališčem v Istanbulu (Turčija), in Region Hannover (regija Hannover), služba za pomoč za izobraževanje, zaradi zavrnitve dodelitve pomoči za izobraževanje za študij na Nizozemskem.

Pravni okvir

- 3 Člen 4 z naslovom „Izobraževanje na nacionalnem ozemlju“ zveznega zakona o posamičnih pomočeh za izobraževanje (Bundesgesetz über individuelle Förderung der Ausbildung (Bundesausbildungsförderungsgesetz)) v različici, objavljeni 7. decembra 2010 (BGB1. I, str. 1952, v nadaljevanju: BAföG), določa:

„Pomoč za izobraževanje se s pridržkom členov 5 in 6 dodeli za izobraževanje na nacionalnem ozemlju.“

- 4 Člen 5 BAföG z naslovom „Izobraževanje v tujini“ določa:

„1. Stalno prebivališče v smislu tega zakona je v kraju, ki ni zgolj začasno središče življenjskih interesov posameznika, ne glede na namen stalnega prebivanja; kdor v nekem kraju prebiva zgolj zaradi izobraževanja, tam nima svojega stalnega prebivališča.

2. Pomoč za izobraževanje se dodeli vsakemu izobraževancu s stalnim prebivališčem na nemškem ozemlju, ki se izobražuje na izobraževalni ustanovi v tujini, če:

[...]

(3) izobraževanec [...] začne izobraževanje ali nadaljuje z njim na izobraževalni ustanovi v državi članici Evropske unije ali v Švici.

[...]“

- 5 Člen 6 BAföG z naslovom „Pomoč za izobraževanje nemških državljanov v tujini“ določa:

„Nemškim državljanom v smislu temeljnega zakona, ki imajo stalno prebivališče v tuji državi in ki v njej ali iz nje v sosednji državi obiskujejo izobraževalno ustanovo, se lahko dodeli pomoč za izobraževanje, če to upravičujejo posebne okoliščine posameznega primera. Vrsta in trajanje pomoči ter upoštevanje dohodka in premoženja se določijo ob upoštevanju posebnih razmer v državi prebivanja.“

- 6 Člen 16 BAföG z naslovom „Trajanje pomoči za izobraževanje v tujini“ določa:

„1. Za izobraževanje v tujini v smislu člena 5(2), točka 1, ali (5) se pomoč za izobraževanje dodeli za največ eno leto. [...]

[...]

3. V primerih iz člena 5(2), točki 2 in 3, za pomoč za izobraževanje ne velja časovna omejitev iz odstavkov 1 in 2, vendar se v primerih iz člena 5(2), točka 3, pomoč za izobraževanje za več kot eno leto dodeli le, če je izobraževanec ob začetku bivanja v tujini po 31. decembru 2007 prej vsaj tri leta stalno prebival na nemškem ozemlju.“

- 7 Člen 6 BAFöG je dopolnjen z upravnim predpisom k BAFöG (Allgemeine Verwaltungsvorschrift zum Bundesausbildungsförderungsgesetz, v nadaljevanju: BAFöGVwV), ki določa:

„6.0.1 [...]

Praviloma in drugače od izobraževanja v Nemčiji se za izobraževanje v tujini ne dodeli nobena pomoč za izobraževanje.

6.0.2 Izobraževanec mora za pomoč za izobraževanje najprej zaprositi v državi svojega prebivališča.

[...]

6.0.10 [...]

Izobraževance, ki imajo stalno prebivališče v drugi državi, je treba najprej napotiti na izobraževanje na nemškem ozemlju.

[...]

6.0.12 Pri izobraževancih, katerih potrebe so določene v skladu s členom 13, je nemožnost izobraževanja v Nemčiji lahko posledica:

- (a) izobraževančeve osebnosti: na primer, če je izobraževanec bolan ali hendikepiran in potrebuje pomoč staršev ali bližnjih ali mora biti nastanjen v zavodu v tujini;
- (b) njegovih osebnih okoliščin ali okoliščin bližnjih družinskih članov: na primer, če so starši izobraževanca ali drugi njegovi bližnji bolni, hendikepirani ali šibkega zdravja in ga torej potrebujejo v bližini, da skrbi zanje;
- (c) razlogov, povezanih z izobraževanjem: na primer, izobraževanec v državi prebivališča obiskuje nemško izobraževalno ustanovo, ki je po vpisnih pogojih, vrsti in vsebini izobraževanja ter diplomi po končanem izobraževanju enaka upoštevni nemški izobraževalni ustanovi [...];
- (d) gospodarskih razlogov: na primer, starši izobraževanca ali izobraževanke se v izobraževalnem obdobju znajdejo v težkem in nepredvidljivem gospodarskem položaju in lahko zahtevajo denarno pomoč na podlagi člena 119 zveznega zakona o socialni pomoči (Bundessozialhilfegesetz) [...] in bi bila prekinitve izobraževanja v tuji državi ali nadaljevanje izobraževanja na nemškem ozemlju težavna;
- (e) družinskega razmerja z eno od skupin oseb iz točke 6.0.5, če so te osebe v drugo državo premeščene po navodilih ali na pobudo delodajalca.“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

- 8 Iz predložitvene odločbe je razvidno, da ima A. I. Thiele Meneses, nemški državljan, rojen leta 1989 v Braziliji, svoje stalno prebivališče v Istanbulu, kjer živijo njegovi starši.

- 9 Šolal se je na nemških šolah, in sicer od leta 2001 do leta 2004 v Istanbulu, od leta 2004 do leta 2007 v Barceloni ter od leta 2007 do leta 2009 znova v Istanbulu. Junija 2009 je opravil maturo (Abitur). Tožeča stranka v postopku v glavni stvari je od junija 2009 do aprila 2010 prebivala v Južni Ameriki, kjer je med drugim opravila trimesečno prakso v Santiagu (Čile). V poletnem semestru leta 2010 je začela s študijem prava na univerzi v Würzburgu (Nemčija).
- 10 A. I. Thiele Meneses je v zimskem semestru študijskega leta 2010/2011 zamenjal univerzo in začel s študijem prava na univerzi v Maastrichtu (Nizozemska), kjer je prijavil drugo prebivališče.
- 11 Tožeča stranka v postopku v glavni stvari je 11. avgusta 2010 Region Hannover zaprosila za pomoč za izobraževanje za študij na univerzi v Maastrichtu.
- 12 Region Hannover je z odločbo z dne 12. oktobra 2010 to prošnjo zavrnila z obrazložitvijo, da se v skladu s členom 6 BAföG nemškim državljanom s prebivališčem v tujini pomoč za izobraževanje lahko dodeli le v posebnih okoliščinah. Takšne okoliščine pa po mnenju Region Hannover v primeru tožeče stranke v postopku v glavni stvari niso bile podane.
- 13 A. I. Thiele Meneses je 15. novembra 2010 pri Verwaltungsgericht Hannover vložil tožbo zoper to odločbo, pri tem pa trdil, da se s tem, da mu je bila zavrnjena dodelitev pomoči za izobraževanje, krši pravica do prostega gibanja, ki mu je zagotovljena s členoma 20 PDEU in 21 PDEU, saj glede na to, da je kraj njegovega prebivališča v Turčiji, na podlagi določb BAföG pa se mu pomoč za izobraževanje dodeli le, če študira v Nemčiji, navedene določbe onemogočajo uresničitev temeljnih svoboščin, določenih s Pogodbo DEU.
- 14 Predložitveno sodišče se sprašuje o združljivosti nacionalnih določb, kot sta člena 5 in 6 BAföG, s členoma 20 PDEU in 21 PDEU. Po njegovem mnenju ti določbi z omejevanjem pravice do pomoči za izobraževanje v tujini le na nemške državljane s prebivališčem v Nemčiji v slabši položaj postavljata določeno skupino državljanov Unije, ki imajo pred začetkom izobraževanja svoje stalno prebivališče v državi članici Unije, ki ni Zvezna republika Nemčija. Člen 5(2), prvi stavek, točka 3, BAföG naj bi nemškega državljana s stalnim prebivališčem izven Nemčije, vendar ne nujno v Evropski uniji, lahko odvrnil od tega, da bi prišel v državo članico, ki ni Zvezna republika Nemčija, da bi tam začel ali nadaljeval izobraževanje.
- 15 Po mnenju predložitvenega sodišča se ta slabost le delno odpravlja z dopolnilno določbo člena 6 BAföG, saj se ta ne uporablja za vsa izobraževanja v vseh državah članicah, ampak je – nasprotno – omejena na državo prebivališča prosilca za pomoč in njene sosednje države. Poleg tega naj na podlagi člena 6 BAföG ne bi nastala nobena pravica do pomoči, saj naj bi se ta dodelila le v posebnih okoliščinah in v skladu s presojo Region Hannover. Člen 6 BAföG bi torej tudi državljana Unije s stalnim prebivališčem v tujini lahko odvrnil od tega, da bi prišel v države članice po svoji izbiri in tam začel ali nadaljeval izobraževanje.
- 16 Ob upoštevanju teh ugotovitev je Verwaltungsgericht Hannover prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali pravica do prostega gibanja in prebivanja, ki jo ima državljan Unije na podlagi členov 20 PDEU in 21 PDEU, nasprotuje sistemu ureditve nacionalnega prava, po katerem se nemškim državljanom s stalnim prebivališčem izven [...] Nemčije za izobraževanje na izobraževalni ustanovi v državi članici Unije pomoč za izobraževanje lahko odobri le, če je izobraževalna ustanova bodisi v državi stalnega prebivališča bodisi v sosednji državi te države in poleg tega pravico do pomoči upravičujejo posebne okoliščine posameznega primera?“

Vprašanje za predhodno odločanje

- 17 Predložitveno sodišče z vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je člena 20 PDEU in 21 PDEU treba razlagati tako, da nasprotujeta nacionalni ureditvi, kot je ta v postopku v glavni stvari, ki dodelitev pomoči za izobraževanje v drugi državi članici načeloma pogojuje z edinim pogojem, da ima prosilec na nacionalnem ozemlju stalno prebivališče v smislu te ureditve, in ki – če je prosilec državljan te države brez stalnega prebivališča na njenem ozemlju – pomoč za izobraževanje v tujini predvideva le, če gre za državo prebivališča prosilca ali njej sosednjo državo in to upravičujejo posebne okoliščine.
- 18 Najprej je treba opozoriti, da ima A. I. Thiele Meneses kot nemški državljan status državljana Unije v skladu s členom 20(1) PDEU in torej lahko uveljavlja pravice, ki se nanašajo na tak status, in to tudi proti državi članici izvora (glej sodbe z dne 26. oktobra 2006 v zadevi Tas-Hagen in Tas, C-192/05, ZOdl., str. I-10451, točka 19; z dne 23. oktobra 2007 v združenih zadevah Morgan in Bucher, C-11/06 in C-12/06, ZOdl., str. I-9161, točka 22, in z dne 18. julija 2013 v združenih zadevah Prinz in Seeberger, C-523/11 in C-585/11, točka 23 in navedena sodna praksa).
- 19 Kot je Sodišče večkrat presodilo, je namen statusa državljana Unije, da postane temeljni status državljanov držav članic, ki državljanom v enakem položaju omogoča, da se jih na področju uporabe Pogodbe *ratione materiae* neodvisno od državljanstva in brez poseganja v izjeme, ki so izrecno določene v zvezi s tem, enako pravno obravnava (sodbi z dne 11. julija 2002 v zadevi D’Hoop, C-224/98, Recueil, str. I-6191, točka 28, in z dne 21. februarja 2013 v zadevi N., C-46/12, točka 27, ter zgoraj navedena sodba Prinz in Seeberger, točka 24 in navedena sodna praksa).
- 20 Med položaji, ki spadajo na področje uporabe prava Unije, so tisti v zvezi z izvajanjem temeljnih svoboščin, ki so zagotovljene s Pogodbo, zlasti svoboščini v zvezi s prostim gibanjem in prebivanjem na ozemlju držav članic, kot ju določa člen 21 PDEU (zgoraj navedeni sodbi Morgan in Bucher, točka 23, in Prinz in Seeberger, točka 25 in navedena sodna praksa).
- 21 V zvezi s tem je treba poudariti, da čeprav so države članice v skladu s členom 165(1) PDEU pristojne za določanje vsebine poučevanja in organizacijo svojih izobraževalnih sistemov, morajo pri izvajanju te pristojnosti spoštovati pravo Unije in zlasti določbe Pogodbe v zvezi s pravico do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic za vsakega državljana Unije, kot jo določa člen 21(1) PDEU (zgoraj navedeni sodbi Morgan in Bucher, točka 24, in Prinz in Seeberger, točka 26 in navedena sodna praksa).
- 22 Dalje je treba navesti, da nacionalna ureditev, ki je za nekatere državljane manj ugodna zgolj zato, ker so izvrševali svojo pravico do prostega gibanja in prebivanja v drugi državi članici, pomeni omejitev pravic, ki ju člen 21(1) PDEU priznava vsakemu državljanu Unije (sodba z dne 18. julija 2006 v zadevi De Cuyper, C-406/04, ZOdl., str. I-6947, točka 39, ter zgoraj navedeni sodbi Morgan in Bucher, točka 25, in Prinz in Seeberger, točka 27).
- 23 Ugodnosti, ki jih daje Pogodba na področju gibanja državljanov Unije, namreč ne bi polno učinkovale, če bi državljana neke države članice od njihove uporabe lahko odvrnile ovire, ki zaradi njegovega prebivanja v drugi državi članici izhajajo iz ureditve njegove države izvora, ki ga kaznuje zgolj zato, ker je uporabil navedene ugodnosti (zgoraj navedena sodba D’Hoop, točka 31; z dne 29. aprila 2004 v zadevi Pusa, C-224/02, Recueil, str. I-5763, točka 19, ter zgoraj navedeni sodbi Morgan in Bucher, točka 26, in Prinz in Seeberger, točka 28).
- 24 Ta ugotovitev je ob upoštevanju ciljev, ki jim sledita člen 6(e) PDEU in člen 165(2), druga alineja, PDEU in pri katerih gre med drugim za spodbujanje mobilnosti študentov in učiteljev, zlasti pomembna na področju izobraževanja (glej zgoraj navedeno sodbo D’Hoop, točka 32; sodbo z dne 7. julija 2005 v zadevi Komisija proti Avstriji, C-147/03, ZOdl., str. I-5969, točka 44, ter zgoraj navedeni sodbi Morgan in Bucher, točka 27, in Prinz in Seeberger, točka 29).

- 25 V zvezi s tem je treba opozoriti, da pravo Unije državam članicam ne nalaga obveznosti določitve sistema pomoči za izobraževanje v drugi državi članici. Če pa država članica določi sistem pomoči za izobraževanje, ki daje izobraževancem pravico do teh pomoči, mora poskrbeti za to, da podrobni pogoji za dodelitev teh pomoči ne omejujejo neupravičeno navedene pravice do gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic (zgoraj navedeni sodbi Morgan in Bucher, točka 28, in Prinz in Seeberger, točka 30).
- 26 V obravnavani zadevi ni sporno, da je tožeča stranka v postopku v glavni stvari, ki je svoje stalno prebivališče v smislu BaföG ves čas imela v Turčiji, študij prava začela v Nemčiji, po prvem semestru pa je zamenjala univerzo, da bi s študijem nadaljevala na Nizozemskem. Iz spisa je razvidno tudi, da navedena tožeča stranka ni želela študirati ne v Turčiji ne v sosednji državi članici in da v skladu s presojo Region Hannover nobena osebna okoliščina ni upravičevala dodelitve pomoči za izobraževanje v tujini.
- 27 Ugotoviti pa je treba, da pogoj stalnega prebivališča, kot ga določa člen 5(2) BaföG, pomeni omejitev pravice do prostega gibanja in prebivanja, ki jo imajo vsi državljani Unije na podlagi člena 21 PDEU, čeprav se brez razlikovanja uporablja za nemške državljane in druge državljane Unije (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Prinz in Seeberger, točka 31). To, da ureditev, ki se obravnava v postopku v glavni stvari, v členu 6 BaföG določa možnost, da se za nemške državljane od tega pogoja odstopi v posebnih okoliščinah, ki so jasno opisane, pri tem pa tem državljanom ne zagotavlja polnega uživanja njihove pravice do prostega gibanja in prebivanja, ne vpliva na obstoj take omejitve.
- 28 Ob upoštevanju vpliva, ki ga lahko ima izvrševanje pravice do prostega gibanja in prebivanja v drugi državi članici na pravico do pomoči za izobraževanje, lahko taka ureditev državljanke Unije odvrne od izvrševanja navedene pravice (zgoraj navedena sodba Prinz in Seeberger, točka 32).
- 29 Omejitev, ki izhaja iz ureditve, ki se obravnava v postopku v glavni stvari, je lahko ob upoštevanju prava Unije upravičena le, če temelji na objektivnih preudarkih v splošnem interesu, ki niso odvisni od državljanstva zadevnih oseb, in če je sorazmerna s ciljem, ki mu legitimno sledi nacionalno pravo (glej zgoraj navedene sodbe De Cuyper, točka 40; Morgan in Bucher, točka 33, in Prinz in Seeberger, točka 33). Iz sodne prakse Sodišča izhaja, da je ukrep sorazmeren, če pri uresničevanju cilja, ki mu sledi, ne presega tistega, kar je potrebno za njegovo doseganje (zgoraj navedene sodbe De Cuyper, točka 42; Morgan in Bucher, točka 33, in Prinz in Seeberger, točka 33).
- 30 Argumente, ki so predloženi Sodišču in s katerimi se skuša upravičiti omejitev, navedena v točki 27 te sodbe, je treba preučiti ob upoštevanju zahtev sodne prakse, na katero je opozorjeno v prejšnji točki.
- 31 Nemška vlada meni, da če že obstaja omejitev pravice do prostega gibanja in prebivanja, so določbe BaföG upravičene z objektivnimi preudarki v splošnem interesu. V zvezi s tem naj bi bil nemški državljan neodvisno od tega, ali prebiva v Nemčiji ali v tujini, glede pomoči za izobraževanje na podlagi BaföG najprej napoten na izobraževanje na nacionalnem ozemlju. Tako po mnenju te vlade nacionalna ureditev financiranja izobraževanja izven Zvezne republike Nemčije izjemoma omogoča le v primeru, ko naj ne bi bilo mogoče razumno načrtovati nadaljevanja izobraževanja v tej državi članici, in tudi takrat le v državi članici prebivališča prosilca ali nje sosednji državi. Izjema iz člena 6 BaföG naj bi torej imela omejen obseg in naj ne bi bila namenjena vzpostavitvi splošnega sistema za financiranje izobraževanja nemških državljanov s stalnim prebivališčem v tujini. Nemška vlada poleg tega opozarja, da povezanost z nacionalnim ozemljem še vedno ostaja predpogoj za dodelitev pomoči na podlagi BaföG.
- 32 Nemška vlada tako trdi, da je nacionalno ureditev mogoče upravičiti s tremi cilji: s ciljem zagotavljanja najmanjše stopnje integracije prosilca za pomoč v državo, ki jo dodeljuje, gospodarskim ciljem, ki se nanaša na preprečitev pretirane obremenitve in ohranitev nacionalnega okvira pomoči za izobraževanje, ki se lahko izvozijo, in ciljem spodbujanja čezmejne mobilnosti izobraževancev.

- 33 Ta vlada na prvem mestu navaja, da se z ureditvenim okvirom BaföG skuša zagotoviti najmanjša stopnja integracije prosilca za pomoč v državo, ki jo dodeljuje.
- 34 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da sta integracija izobraževancev in želja po preveritvi obstoja določene povezanosti med družbo zadevne države članice in upravičencem do dajatve, kot je ta iz postopka v glavni stvari, lahko objektivna preudarka v splošnem interesu, ki lahko upravičujeta, da pogoji za dodelitev take dajatve lahko vplivajo na prosto gibanje državljanov Unije (glej po analogiji zgoraj navedeni sodbi D’Hoop, točka 38, in Tas-Hagen in Tas, točka 35, ter sodbi z dne 22. maja 2008 v zadevi Nerkowska, C-499/06, ZOdl., str. I-3993, točka 37, in z dne 1. oktobra 2009 v zadevi Gottwald, C-103/08, ZOdl., str. I-9117, točka 32).
- 35 Sodišče je potrdilo, da je za državo članico lahko legitimno, da zato, da dodelitev pomoči za kritje stroškov vzdrževanja študentov, ki prihajajo iz drugih držav članic, ne postane pretirana obremenitev, ki bi lahko vplivala na celotno raven pomoči, ki jih ta država članica lahko dodeli, take pomoči dodeli le tistim študentom, ki so izkazali določeno stopnjo vključenosti v družbo te države, in da lahko načeloma, če obstaja nevarnost pretirane obremenitve, podobne ugotovitve veljajo za dodelitev pomoči, s strani te države članice, za izobraževanje študentom, ki želijo študirati v drugih državah članicah (sodba z dne 15. marca 2005 v zadevi Bidar, C-209/03, ZOdl., str. I-2119, točki 56 in 57, ter zgoraj navedeni sodbi Morgan in Bucher, točki 43 in 44, in Prinz in Seeberger, točka 36).
- 36 Vendar iz ustaljene sodne prakse izhaja, da dokaz, ki ga država članica zahteva za uveljavljanje obstoja dejanske vključenosti, ne sme biti preveč izključujoč, tako da bi se neupravičeno dajala prednost nekemu elementu, ki nujno ne predstavlja dejanske in učinkovite povezanosti prosilca s to državo članico, izključevalo pa bi se vse druge reprezentativne elemente (glej zgoraj navedeno sodbo D’Hoop, točka 39, ter sodbe z dne 21. julija 2011 v zadevi Stewart C-503/09, ZOdl., str. I-6497, točka 95; z dne 4. oktobra 2012 v zadevi Komisija proti Avstriji, C-75/11, točka 62, in z dne 20. junija 2013 v zadevi Giersch in drugi, C-20/12, točka 76, ter zgoraj navedeno sodbo Prinz in Seeberger, točka 37).
- 37 V zvezi s stopnjo povezanosti upravičenca do dajatve z družbo zadevne države članice je Sodišče glede dajatev, ki niso urejene s pravom Unije in kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, že imelo priložnost razsoditi, da imajo države članice široko polje proste presoje pri določanju meril za presojo take povezanosti (glej v tem smislu zgoraj navedeni sodbi Tas-Hagen in Tas, točka 36, in Gottwald, točka 34).
- 38 Sodišče pa je v zvezi s tem že ugotovilo, da se z uporabo edinega pogoja stalnega prebivališča, kot je ta iz postopka v glavni stvari, tvega, da bodo od pridobivanja zadevne pomoči izključeni študentje, ki so – kljub temu, da tik pred študijem v tujini v Nemčiji niso prebivali neprekinjeno tri leta – vseeno dovolj povezani z nemško družbo. Tak je lahko primer, ko ima študent državljanstvo zadevne države članice in je v njej opravil velik del šolanja, ali na podlagi drugih dejavnikov, kot so zlasti njegova družina, zaposlitev, jezikovna znanja ali obstoj drugih družbenih ali ekonomskih vezi (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Prinz in Seeberger, točka 38).
- 39 V obravnavani zadevi člen 6 BaföG omogoča odstopanje od pogoja triletnega neprekinjenega prebivanja v Nemčiji za nemške državljane s stalnim prebivališčem v tujini. Vendar je nemška vlada v stališčih, posredovanih Sodišču, in na obravnavi navedla, da se odstopanje iz navedenega člena 6 BaföG razlaga ozko in pomeni izjemo. V zvezi s tem navaja, da se navedeni člen 6, ki je dopolnjen z določbami BaföGVwV, nanaša le na položaje, ko za prosilce za pomoč za izobraževanje ni mogoče, da bi se izobraževali v Nemčiji. Določbe BaföGVwV naj bi se nanašale zlasti na bolezen ali hendikepiranost prosilca ali njegovih staršev, ki potrebujejo oskrbo, ter druge razloge, povezane z enakovrednostjo študija ali gospodarskim položajem staršev prosilca.
- 40 Tako je treba ugotoviti, da uporaba teh odstopanj v ničemer ni odvisna od obstoja povezanosti med prosilcem za pomoč in nemško družbo. Zato ne omogočajo uresničitve cilja integracije, ki ga navaja nemška vlada. V teh okoliščinah je pogoj stalnega prebivališča iz postopka v glavni stvari tako preveč

izključujoč kot preveč naključen, ker neupravičeno daje prednost elementu, ki ne predstavlja nujno stopnje integracije v družbo države članice ob vložitvi prošnje za pomoč. Zato nacionalne ureditve iz postopka v glavni stvari ni mogoče šteti za sorazmerno z navedenim ciljem integracije.

- 41 Zato mora predložitveno sodišče, ki je edino pristojno za presojo dejstev, preučiti morebitno povezanost med tožečo stranko v postopku v glavni stvari in Zvezno republiko Nemčijo, glede na to, da je A. I. Thiele Meneses nemški državljan, rojen v Braziliji, ki ni nikoli prebival v Nemčiji, vendar se je šolal na nemških šolah v Španiji in Turčiji.
- 42 Na drugem mestu nemška vlada trdi, da je cilj zadevnih določb BaföG izogniti se temu, da bi bila država, ki daje pomoč, pretirano obremenjena, kar zagotavlja ohranitev nacionalnega sistema pomoči za izobraževanje, ki se lahko izvozijo. Po njenem mnenju sta preprečevanje pretirane obremenitve in ohranitev nacionalnega okvira pomoči za izobraževanje, ki se lahko izvozijo, cilja v splošnem interesu, ki lahko upravičita omejevanje temeljnih svoboščin, zagotovljenih s členoma 20 PDEU in 21 PDEU.
- 43 V zvezi s tem je treba opozoriti, da čeprav je lahko proračunski vidik temelj za izbiro socialne politike države članice in lahko vpliva na naravo ali obseg ukrepov socialne varnosti, ki jih ta želi sprejeti, pa sam po sebi ne pomeni cilja, ki mu ta politika sledi (glej v tem smislu sodbi z dne 20. marca 2003 v zadevi Kutz-Bauer, C-187/00, Recueil, str. I-2741, točka 59, in z dne 10. marca 2005 v zadevi Nikoloudi, C-196/02, ZOdl., str. I-1789, točka 53). Razlogi, ki so zgolj gospodarski, ne morejo biti nujni razlogi v splošnem interesu, ki bi lahko upravičili omejitev temeljne svoboščine, zagotovljene s Pogodbo (glej po analogiji sodbi z dne 17. marca 2005 v zadevi Kranemann, C-109/04, ZOdl., str. I-2421, točka 34 in navedena sodna praksa, in z dne 11. marca 2010 v zadevi Attanasio Group, C-384/08, ZOdl., str. I-2055, točka 55).
- 44 Iz tega izhaja, da cilja, ki je zgolj gospodarski in ga navaja nemška vlada, ni mogoče šteti za nujni razlog v splošnem interesu, s katerim bi bilo mogoče objektivno upravičiti zadevno ureditev.
- 45 Poleg tega je nemška vlada na obravnavi trdila, da ta gospodarski cilj prispeva k uresnitvi drugega namena, namreč namena integracije, in se tako z njim skuša zagotoviti, da se le tistim prosilcem za pomoč, ki dokažejo zadostno povezanost z državo, ki dodeljuje pomoč, dodeli pomoč za izobraževanje. S tem ciljem naj bi se torej uresničeval drugi namen, ki ni gospodarski in bi lahko upravičil omejitev temeljnih svoboščin.
- 46 Sodišče je že v točki 40 te sodbe ugotovilo, da je pogoj stalnega prebivališča kljub omejenim odstopanjem od njega vsekakor tako preveč splošen kot preveč izključujoč. Ta omejitev pravice do prostega gibanja in prebivanja se tako ne more šteti za sorazmerno zelenemu gospodarskemu cilju, na katerega se sklicuje nemška vlada.
- 47 Na tretjem mestu, po mnenju nemške vlade je cilj nacionalne ureditve spodbujanje mobilnosti na področju izobraževanja. Tako naj bi ureditev iz postopka v glavni stvari izobraževance, ki se želijo izobraževati le v Nemčiji, lahko spodbujala k izobraževanju v tujini, nacionalni trg dela pa bi imel od te mobilnosti koristi, saj bi bila glede na stalno prebivališče v Nemčiji vrnitev v državo, ki daje pomoč, pravilo. Nasprotno pa se prosilca za pomoč, ki prebiva v tujini in se želi izobraževati v drugem jeziku v drugi državi članici, ne spodbuja k vključevanju na nemški trg dela. Ukrepi, določeni z BaföG, naj bi torej omogočali uresničitev tega cilja in naj ne bi presejali tistega, kar je potrebno za njegovo uresničitev.
- 48 Sodišče je v zvezi s tem že presodilo, da je cilj spodbujanja mobilnosti študentov v splošnem interesu in spada med dejavnosti, ki so na podlagi člena 165 PDEU v pristojnosti Unije v okviru njene politike izobraževanja, poklicnega usposabljanja, mladih in športa, in da je mobilnost na področju izobraževanja in usposabljanja sestavni del prostega gibanja oseb in eden od glavnih ciljev dejavnosti Unije (glej sodbo z dne 14. junija 2012 v zadevi Komisija proti Nizozemski, C-542/09, točka 71).

- 49 V tem okviru lahko utemeljitev v zvezi s spodbujanjem mobilnosti izobraževancev pomeni nujni razlog v splošnem interesu, s katerim je mogoče upravičiti omejitev, kot je ta iz postopka v glavni stvari. Vendar pa je, kot je bilo navedeno v točki 29 te sodbe, ureditev, ki omejuje temeljno svoboščino, ki je zagotovljena s Pogodbo, kot je pravica do prostega gibanja in prebivanja, mogoče veljavno utemeljiti le, če je primerna za uresničitev zelenega legitimnega cilja in ne presega tega, kar je nujno potrebno, da se ta cilj doseže (glej zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Nizozemski, točka 73).
- 50 Sodišče pa je v točki 40 te sodbe vsekakor že ugotovilo, da je ureditev, kot je ta iz postopka v glavni stvari, tako preveč splošna kot preveč izključujoča in se ne more šteti za sorazmerno, saj daje prednost elementu, ki ni nujno edini reprezentativni element dejanske stopnje povezanosti med prosilcem za pomoč in nemško družbo (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Nizozemski, točka 86).
- 51 Ob upoštevanju zgoraj navedenega je na postavljeno vprašanje treba odgovoriti, da je člena 20 PDEU in 21 PDEU treba razlagati tako, da nasprotujeta ureditvi države članice, kot je ta iz postopka v glavni stvari, ki dodelitev pomoči za izobraževanje v drugi državi članici načeloma pogojuje z edinim pogojem, da ima prosilec stalno prebivališče v smislu te ureditve na nacionalnem ozemlju, in ki – če je prosilec državljan te države brez stalnega prebivališča na njenem ozemlju – pomoč za izobraževanje v tujini predvideva le, če gre za državo prebivališča prosilca ali njej sosednjo državo in to upravičujejo posebne okoliščine.

Stroški

- 52 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (tretji senat) razsodilo:

Člena 20 PDEU in 21 PDEU je treba razlagati tako, da nasprotujeta ureditvi države članice, kot je ta iz postopka v glavni stvari, ki dodelitev pomoči za izobraževanje v drugi državi članici načeloma pogojuje z edinim pogojem, da ima prosilec stalno prebivališče v smislu te ureditve na nacionalnem ozemlju, in ki – če je prosilec državljan te države brez stalnega prebivališča na njenem ozemlju – pomoč za izobraževanje v tujini predvideva le, če gre za državo prebivališča prosilca ali njej sosednjo državo in to upravičujejo posebne okoliščine.

Podpisi